

1. Постановление Пленума ЦК КПСС “О работе профессиональных союзов СССР”. 16-17 декабря 1957 г. // Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. 1898-1971. – М.: Политиздат, 1971. – Т. 7: 1955-1959. – С. 308-309.
2. Положение о комиссиях по социальному страхованию. Утверждено Президиумом ВЦСПС от 20 декабря 1957 г. // Краткий справочник по государственному социальному страхованию. – М.: Профиздат, 1957. – С. 423-425.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ Перун, 2004. – С. 1010.
4. Там само. – С. 444.
5. Положение о советах и цеховых комиссиях по социальному страхованию. Утверждено Президиумом ВЦСПС от 8 февраля 1951 г. // Краткий справочник по государственному социальному страхованию. – М.: Профиздат, 1957. – С. 9-12.
6. Постановление Пленума ЦК КПСС “О работе профессиональных союзов СССР”. 16-17 декабря 1957 г. // Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. 1898-1971. – М.: Политиздат, 1971. – Т. 7: 1955-1959. – С. 308.

ББК Т 63.3(2)614

Кондратюк Г.М.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФСПЛОК У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КРИМСЬКІЙ АРСР (20-30-ті РОКИ ХХ ст.)

У статті проаналізовано роль Кримської Ради професійних спілок у політиці коренізації в автономії. Автор дослідив комплекс заходів профспілок із залученням до промисловості представників кримсько-татарського народу й національних меншин. Завдання галузевих профспілок полягало у формуванні кваліфікованих кадрів для промислових підприємств Кримської АРСР. Вищезгадані організації фінансували діяльність професійно-технічних курсів і системи додаткової робочої освіти КРПС здійснювала фінансування політехнізації шкіл. У статті висвітлено роль профспілок у кампанії ліквідації неписьменності.

Актуальність указаної теми дослідження зумовлена тим, що національна політика держави не є одностороннім процесом. Національна політика включає вирішення питань розподілу власності між різними етнічними групами, адміністративно-територіальних аспектів, представництво в органах державної влади й управління.

Але одним із найважливіших напрямів етнополітики є діяльність в економічній галузі й сфері трудових відносин. Сучасні етноконфлікти мають комплексний характер, досить часто сторони, що беруть у них участь, вказують на те, що частка представників непрестижних і низкооплачуваних професій значна, відсутній шар національних підприємців. Характер розподілу трудових ресурсів, брак регулятивних заходів з боку держави виступають як важливі конфліктогенні фактори.

У сучасній Європі відбувається пошук нової моделі побудови міжетнічних відносин. Колишній мультикультуралістський підхід показав неефективність і відсутність дієвих інструментів вирішення етнічних запитів. У країнах Європейського союзу немає цілісної концепції інтеграції емігрантів із Африки й Азії. Відсутність роботи, способів захисту трудових і громадянських прав стали важливими факторами виступів африканської молоді в передмістях французької столиці. У країнах Європейського союзу відбувається активний пошук нової моделі етнополітики. Вивчення зазначених процесів важливе для сучасної України, оскільки згідно з даними Всеукраїнського перепису 2001 року в країні проживають представники більш як 120 народів. Індекс полікультурності України становить понад 20% і є одним із найвищих у Європі. Збереження міжнаціонального миру виступає однією з найважливіших умов успішного соціально-економічного розвитку нашої країни.

Однак звернення до вітчизняного досвіду також необхідне, і можна говорити про радянську модель розв'язання міжнаціональних проблем. Одним із найважливіших періодів радянської етнополітики стала коренізація 1920-1930-х років. Тому не дивно, що із набуттям Україною державної незалежності увага дослідників до цього складного й суперечливого періоду дуже велика. Коренізація міжвоєнного періоду стала багатомірним процесом. Вона припускала здійснення нового адміністративного поділу за національним критерієм, квотування в органах влади й управління, стимулювання розвитку національної освіти, видання літератури національними мовами. У загальному контексті курсу коренізації відводилася важлива роль профспілковим організаціям. По-перше, профспілки мали бути інструментом практичної реалізації заходів коренізації. По-друге, профспілки були покликані створювати національний пролетаріат. Це було найважливіше завдання, тому що більшовицька ідеологія була призначена для промислових робітників, росіян та українців за етнічним походженням. Але селянство було представлене різними етнічними групами, яких більшовицька ідеологія не приваблювала. Отже, профспілкам у політиці коренізації відводилася найважливіша роль.

Мета цієї роботи – проаналізувати роль профспілок у здійсненні національної політики в Кримській АРСР у міжвоєнний період. За-

вдання – дослідити специфіку профспілок у Кримській автономії, формування пролетаріату із числа кримських татар, участь у ліквідації неписьменності серед національних меншин, фінансування загального навчання й розвитку системи професійно-технічної освіти.

У розвитку історіографії профспілкової роботи та її взаємозв'язку з політикою коренізації можна виділити кілька етапів. Вивчення й аналіз національної проблематики, ролі профспілок як масової організації було розпочато ще в момент її проведення в 1920-1930-х роках. Зокрема, це роботи М.Я. Лазерсона, Є.Д. Кантора, В. Глєбова [1]. Цінність цих робіт у тому, що їхні автори користувалися поточними матеріалами, які не завжди збереглися в архівах. Роботи 1950-60-х років вирізняються бідністю фактичної бази, підпорядкованістю ідеологічним канонам, у які дослідники зобов'язані були вміщати свої напрацювання [2]. Дослідження 1970-1980-х років характеризуються вже більшим використанням архівних матеріалів, але загальні ідеологічні концепції взаємопов'язані з попереднім етапом. Зокрема, такі роботи О.М. Шпортенко й А.В. Лихолат, де діяльність профспілок вивчена в загальному контексті радянської [3]. Якісно новим етапом в історичних дослідженнях стала межа 1980-1990-х років. Широкий доступ до архівів, відсутність ідеологічних догм, знайомство із західною історіографією наперед визначили абсолютно нову якість історичних досліджень. Це роботи М.А. Журби, де діяльність профспілок досліджена в контексті роботи громадських організацій [4].

Радянська влада в Криму була встановлена пізніше, ніж у Наддніпрянській Україні, у листопаді 1920 року. Нова радянська влада настановилася на необхідність розв'язання цілого комплексу проблем. Однією з найважливіших була національна проблематика. Крим відрізнявся національним різноманіттям. Згідно з даними проведеного в Криму у квітні 1921 року попереднього перепису населення на півострові проживали 720 373 особи, з яких 327 086 городян, а в сільській місцевості – 393 287. За національним критерієм у Криму в 1921 році проживали: 371 017 росіян, 186 715 кримських татар, 49 404 євреїв, 42 350 німців, 23 868 греків, 12 051 вірменів, 10 572 болгар, 5 734 поляків, 5 564 караїмів, 3 076 циган,

2 371 естонців, 1 413 чехів, 1 002 латишів й 4 200 представників інших національностей [5, с. 10-11]. Нові органи влади буквально відразу ж зв'язалися за організацію профспілкової діяльності на нових засадах. 22 вересня 1921 року відбулося спільне засідання Кримської профспілкової ради з культвідділом і представниками від секцій національних меншин Обласного комітету РКП(б). Було обговорено питання про організацію при Кримській Раді професійних спілок (КРПС) спеціальної секції з питань роботи з національними менши-

нами. У протоколі постанови засідання вказувалося: «Організувати при Культвідділі КРПС Секцію з роботи серед національних меншин із представників таких Секцій: Татарської, Вірменської, Німецької, для постійної роботи виділити одного товариша. Запропонувати вищезгаданим Секціям до 25 вересня виділити своїх постійних представників» [6, арк. 573]. Важливість завдання для більшовиків була в тому, що серед національних меншин Криму практично не було промислового пролетаріату. Це були або здебільшого селяни, або так звані кустарі. Кустарні промисли були поширені серед греків, вірменів і караїмів. Перед Кримською Радою професійних спілок було поставлене завдання залучення кустарів до роботи галузевих профспілкових організацій.

З 11 по 17 березня 1921 року в Сімферополі відбувся VI Всекримський з'їзд професійних спілок. У роботі з'їзду взяли участь 372 делегати, з яких більшовиків – 141 особа, або 35%. Цей з'їзд мав якісно новий характер. У процесі підготовчої роботи до його проведення було замінене керівництво галузевих профспілок на людей лояльних до нової більшовицької влади. Насамперед усунули колишніх меншовиків, особливо впливових у колишніх фабрично-заводських комітетах. Було проведено 7 повітових міжспілкових конференцій, 24 конференції кримських виробничих об'єднань, 50 загальних зборів виробничих об'єднань, 142 загальні збори на окремих підприємствах. Необхідно зазначити, що керівництво Кримської Ради професійних спілок прагнуло, щоб на VI з'їзді були представлені різні етнічні групи. Серед делегатів з'їзду було 296 росіян, 61 єврей, 9 кримських татар, 11 поляків, 7 вірменів, по 5 німців і греків і по одному представникові від естонців, болгар, латишів і литовців [7, с. 64-65].

Необхідно зазначити, що, крім Кримської Ради професійних спілок, у Криму діяли Кримські відділи виробничих Всеросійських спілок, що об'єднували 91 повітове відділення. Однією з найчисленніших була «Всеробітосвіт» – Всеросійська профспілка працівників освіти. Цей профспілковий орган, що об'єднував насамперед учителів, взаємодіяв з Народним комісаріатом освіти Кримської АРСР. Так, у звіті Наркомосу Криму зазначалося: «По лінії професійній ставилися доповіді з питань народної освіти як на пленумах, так і в засіданнях Кримської Ради професійних спілок. Але особливо тісний зв'язок у цій галузі із спілкою «Всеробітосвіт»; крім представництва в Колегії Наркомосу і його головокмів, представники спілки входять в Академічну й Бюджетну Нараду, а також в усі постійні та періодичні комісії й наради» [8, с. 138].

Важлива особливість полягає в тому, що на початку 1920-х років профспілки були насамперед зорієнтовані на вирішення економічних питань в умовах розрухи й голоду. У результаті комплексу об'єктивних і суб'єктивних чинників в 1921-1922 роках у Криму

вибухнув найсильніший голод. Його головна причина – політика продрозкладки. Від голоду на півострові загинуло 100 тисяч людей. Кримська рада професійних спілок організувала кампанію «Тижня допомоги голодуючим». За її підсумками при галузевих профспілках були створені «Комісії Помгола». Профспілки для своїх членів видавали хлібні картки, що в умовах надзвичайно жорстокого голоду було порятунком. Основні наслідки голоду було подолано з урожаєм 1923 року.

З 1923 року КРПС почала активну діяльність у сфері заходів нової економічної політики. У роботі Кримської Ради професійних спілок пріоритет почав належати економічному відділу й відділу нормування праці. Тарифікація в дрібних приватних підприємствах була вельми різноманітною, й КРПС намагалася відстояти інтереси своїх членів, демонструючи стурбованість про різні етнічні групи. Національний аспект у роботі КРПС зайняв одне із пріоритетних місць після XII з'їзду РКП(б), що відбувся у квітні 1923 року, він проголосив політику коренізації. У березні 1924 року в Сімферополі відбувся IX Всекримський з'їзд професійних спілок, який акцентував увагу на національному аспекті в роботі КРПС і Кримських відділів загальноросійських профспілок. У резолюції з'їзду зазначалося: «Всі профорганізації мають усвідомити, що робота серед татар у кримських умовах є не примусовою, кимсь нав'язаною роботою, а це основний засіб для тісного згуртування всієї маси трудящих, об'єднуваних профспілками, і підрівнювання рядів організованого пролетаріату в розумінні піднесення культурного рівня його відсталі частини. Найсерйозніша увага спілок має бути звернена на повне залучення до лав спілок татар, які залишаються поза спілками, працюючи за наймом» [9, с. 79].

Одним із найважливіших напрямів роботи Кримської Ради професійних спілок стала просвітницька робота серед національних меншин півострова. Профспілки мали не тільки усунути елементарну неграмотність своїх членів, але й підвищувати їхній загальнотехнічний і професійний рівень. Для досягнення цієї мети, насамперед, використовувалася система курсової підготовки. У рамках Кримського обкому РКП(б) в 1924 році було створено спеціальну комісію для здійснення національної політики. У проєкті плану роботи кримської парторганізації щодо національного питання ставилося завдання: Через нечисленність досвідчених працівників-татар, необхідно створити курси при Наркомосі для підготовки радянських, кооперативних і профспілкових працівників» [10, с. 8]. Необхідно зазначити, що Кримська Рада професійних спілок організовувала спектр різноманітних курсів, оскільки коренізація припускала залучення до промисловості представників національних меншин. У своєму звіті КРПС перераховує такі курси: «сільськогосподарської гідро-

техніки, електромеханічні, судноводіїв. .. будівельних десятників, бухгалтерії, справочинства, рахівництва, машинопису, стенографії». Активну участь взяла КРПС у створенні в Сімферополі робітничого факультету. У цьому ж документі зазначено: Завдяки напруженій діяльності Культвідділу, у Сімферополі з 2 лютого 1921 року відкритий і діє Робітничий факультет, який культвідділ Кримпрофсради з повним правом може назвати своїм дітищем» [11, с. 59]. Основний контингент на робітничому факультеті становили представники національних меншин та кримські татари. Робітфак офіційно вважався національним.

Але найбільш активну роботу Кримська Рада професійних спілок здійснювала з комплектування професійно-технічних навчальних закладів. Молодь мала формувати національний пролетаріат і виступати соціальною опорою радянської влади. Для різних етнічних груп КРПС виділяла квоти у певних навчальних закладах і добирала абітурієнтів відповідного соціального походження. У спільному звіті Кримської Ради професійних спілок і Народного комісаріату праці Кримської АРСР за 1923 рік зазначалося: «Проведена вся робота щодо комплектування профтехнічних навчальних закладів шляхом відряджання вступників спілками безпосередньо у приймальні комісії профшкіл, у які введено представників відповідних виробництв спілок. Школи фабрично-заводського учнівства укомплектовані, головним чином, підлітками з відповідних виробництв». «Розверстано за спілками 20 безоплатних місць у театральний технікум, більша частина яких заповнена членами драмгуртків робітничих клубів» [12, с. 66]. У тому ж звіті окремо характеризується робота серед кримських татар: «Основну частину роботи серед татар кримських профорганізацій становить культосвітня робота, що зводиться поки, головним чином, до профпропаганди, як засобу прилучення татарських трудящих мас до згуртованої сім'ї пролетаріату.. ..Прямим наслідком цієї роботи також стали прагнення до навчання й організації шкіл ліквідації неписьменності татарською мовою; таких організовано у Сімферополі – 3 та Євпаторії – 2» [13, с. 68].

Одне з важливих завдань профспілок у галузі національної політики полягало в залученні до своїх лав якомога більшої кількості кримських татар і представників національних меншин. Це давало змогу здійснювати ідеологічний вплив і формувати ряди національного пролетаріату, сприйнятливого до більшовицької ідеології. На 1 серпня 1923 року до профспілок Кримської АРСР входило 2 159 кримських татар, а до 1 травня 1924 року – 2 380 осіб. На початок 1925 року цей показник зріс до 2 810 кримських татар-членів профспілок. Зростання кількості за два роки становило 30,15% [14, с. 46] і відбувалося насамперед за рахунок процесу коренізації радянського апарату та збільшення кількості профспілки «Радслуж». Але

найбільший приріст спостерігався у профспілці працівників освіти «Всеробітосвіт», коренізація в системі освіти була найбільш очевидною. Кримські татари у цій профспілці становили більше дванадцяти відсотків.

1929 рік став своєрідним рубежем у діяльності профспілок Криму. Національна політика характеризується новими пріоритетами, коренізація набуває планового характеру. Якщо в УРСР національна політика дістала назву українізації, то в Кримській АРСР – татаризації. Створюються спеціальні органи щодо планомірного здійснення політики коренізації. У вересні 1929 року при Президії ЦВК Кримської АРСР було створено Комісію з питань коренізації (татаризації) державного, кооперативного і профспілкового апарату та громадських організацій Криму. До складу цієї Комісії входили представники Кримської Ради професійних спілок. Сталінський «рік великого перелому» означав і початок репресій проти національної й технічної інтелігенції – так званих «буржуазних спеців». Радянська влада прагнула замінити їх на «висуванців». Кампанія висуванства означала, що профспілкові організації мали підібрати нові кадри за критеріями соціального походження й національності. При цьому професійні якості мали набуватися висуванцями в процесі практичної роботи й курсових заходів. У резолюції на доповідь «Оргробота профспілок» на XIII Всекримському з'їзді профспілок зазначалося: «З'їзд визнає, що робота й увага профспілок до справи висування з робітників і господарників, адміністраторів явно недостатня. Профспілки, будучи «резервуаром» державної влади, мали долучати широкі верстви робітників до свідомої участі в господарсько-культурному будівництві, виховувати й навчати їх керування виробництвом, висуваючи нових пролетарів-господарників й адміністраторів» [15, с. 29]. У резолюції окремо акцентувалася увага на роботі профспілок серед кримських татар і національних меншин: «З'їзд пропонує неослабно продовжувати роботу щодо виховання татарського й нацменівського профактиву, щодо висування робітників татар і нацменів на відповідальну радянську, господарську роботу» [16, с. 33]. Висуванська кампанія мала специфічну мету. Висуванці всім були зобов'язані партії, яка змінила їхній соціальний статус. Явним втіленням цієї партії був її вождь Й. Сталін. Цими заходами сталінське політичне керівництво формувало для себе номенклатурну базу. Паралельно із процесом висуванства відбувалася кампанія усунення колишніх партійно-номенклатурних працівників. Під різними приводами ухилів й опортунізму ці люди піддавалися репресіям. Широка хвиля чисток пройшла в 1930 році у Кримській Раді професійних спілок. У доповіді на XIV Всекримському з'їзді профспілок зазначалося: «Обласному комітетові партії довелося вести завзяту боротьбу зі спадщиною опортуністичного керівництва ВЦРПС, що міцно вкоренилось у

практиці роботи профспілок Криму. У цей період двічі було змінено керівництво КРПС... Січневий пленум ОК й ОКК ВКП(б) 1931 року, визнавши роботу профорганів того періоду такою, що не забезпечує проведення генеральної лінії партії... поставив перед ним завдання чистки профапарату... нове керівництво КРПС зломило старий, за-смічений опортуністичними й бюрократичними елементами проф-апарат, коренізував і змінив його за рахунок ударників-робітників з виробництва» [17, с. 5]. Такі чистки в Кримській Раді профспілок будуть ще не раз. Під час терору 1937 року вся група висуванців 1930-1931 років буде репресована за звинуваченням в «буржуазному націоналізмі».

Рубіж 1930-х років привів не тільки до кардинальної зміни керівництва профспілковими організаціями Кримської АРСР, але й в умовах індустріалізації поставив перед профспілковими структурами нові завдання. Підготовка робітничих кадрів стала найважливішим завданням КРПС. Флагманами важкої індустрії в Кримській АРСР були Керченський гірничо-металургійний комбінат і Севастопольський морський завод. Завдання профспілок полягало в залученні все нових і нових тисяч робітників та їхній професійній підготовці. Це було складно з огляду на селянське походження нових робітників. Робота мала характер найважливішого політичного завдання. Національний пролетаріат у Криму був ще не дуже численним.

23-27 травня 1930 року в Сімферополі відбувся III пленум Кримської Ради професійних спілок. У резолюції на звітну доповідь було відзначено необхідність активної роботи з підготовки кваліфікованої робочої сили для індустріалізації. Зокрема, зазначалося, що «пленум категорично пропонує всім профорганізаціям приділити найпильнішу увагу врахуванню потреб і підготовці кваліфікованої робочої сили та фахівців, разом з Наркомом праці і відповідними госпорганами вжити заходів для створення єдиного центра з підготовки кадрів» [18, с. 21].

Профспілкові органи Кримської АРСР не тільки з'ясовували потребу у кваліфікованих кадрах, реалізували заповнення квот для кримських татар і національних меншин, але й брали активну участь у фінансуванні цих заходів. У всіх кримських профспілках існували так звані культурфонди. Це були гроші, які перераховувались підприємствами. Керівництво виробництва ставилося до цих перерахунів без ентузіазму, тому що втрачалися необхідні оборотні кошти. Так, у 1932 році профспілки Криму асигнували 2 675 тисяч рублів на освітню сферу. Ця сума становила 43,8% від загального бюджету Кримської Ради професійних спілок [19, с. 36]. Кошти використовувалися на навчання нових робітників у системі професійно-технічної освіти й виконання квотних цифр. XIV Всекримський з'їзд профспілок, що відбувся в Сімферополі в березні 1932 року, встановив квоти щодо

залучення на підприємства робітників із національних меншин. На підприємствах союзнаї промисловості національний пролетаріат мав становити не менше як 25%, на підприємствах кримської Центральної ради народного господарства (ЦРНГ) не менше як 20%, а в системі Наркомпостачу – 22% [20, с. 16]. З метою координації роботи Кримська рада професійних спілок проводила спеціальні наради, на яких обговорювалися практичні заходи національної політики. Так, 25-28 серпня 1931 року було проведено всекримську нараду при КРПС. Було розглянуто комплекс робіт профспілок щодо їхньої роботи в національних районах Кримської АРСР. У резолюції на доповідь Емір-Велієва зазначалося: «Одним із основних завдань профспілок є вирощування національних кадрів, особливо з корінної національності» [21, с. 5]. У першій половині 1930-х років вектор національної політики був спрямований на загальногосподарські процеси, що відбувалися в Радянському Союзі. Формування національного пролетаріату, підтримка загальнопартійних політичних акцій, боротьба з неписьменністю й підвищення технічного рівня промислових робітників – ось найважливіші завдання Кримської Ради професійних спілок. Завдання в галузі національної політики формулювалися так: «Національне будівництво є частиною загального потоку соціалістичного будівництва. Загальні успіхи в соціалістичному будівництві Кримської республіки водночас є й успіхами в галузі національного будівництва. Питання національного будівництва не можна розглядати ізольовано, відірвано від загальної політики нашої партії. А політика нашої партії – це політика на подальшу індустріалізацію Криму й соціалістичну реконструкцію сільського господарства, на розгортання культурної революції в Криму» [22, с. 21-22]. Профспілки Криму взяли активну участь в організації технічного навчання в умовах індустріалізації. На початок 1932 року технічним навчанням на профспілкових курсах було охоплено 18 798 робітників. З 11 777 робітників, що працювали на Керченському гірничо-металургійному комбінаті, у курсову підготовку, організовану профспілками, було залучено 3 975 чоловік, з них кримські татари становили 674 працівники [23, с. 58].

Одним із найважливіших заходів Кримської Ради професійних спілок стала боротьба з неписьменністю. Серед членів профспілок був певний відсоток неписьменних, які через курсові заходи мали навчитися читати й писати. У Кримській АРСР ліквідація неписьменності супроводжувалася спеціальним заходом щодо переведення кримськотатарської мови з арабської графіки на латиницю. Перед профспілками було поставлено завдання як навчати латинської графіки, так і фінансувати цю кампанію. Масове перенавчання на новотюркський алфавіт почалося в Криму в 1929 році. Планувалося завершити цю кампанію в 1933 році [24, с. 141].

У середині 1930-х років КРПС взяла участь в організації роботи середніх шкіл. ЦК ВКП(б) було ухвалено рішення про перехід до обов'язкової семирічної освіти. На практиці це рішення означало величезну потребу в нових шкільних приміщеннях, учителях, навчальній літературі. В умовах індустріалізації покрити всі витрати лише за рахунок державного бюджету було неможливо. Для розв'язання проблеми профспілки Кримської АРСР мали взяти шефство над школами. У постанові пленуму кримського обласного комітету ВКП(б) вказувалося: «Запропонувати партгрупі КРПС утілити в життя шефство підприємств над школами, розгорнувши широке змагання підприємств і вчителів шкіл за те, щоб їхня підшефна школа стала найкращою щодо виховання дітей, їх успішності, щодо обладнання, чистоти й порядку» [25, с. 33].

Отже, можна зробити висновок про те, що у своїй діяльності Кримська Рада професійних спілок була провідником заходів національної політики. КРПС була посередником між національним селянством і ВКП(б). Політика коренізації здійснювалася не тільки партійними й радянськими, але й профспілковими організаціями. Об'єктом коренізації виступили й самі профспілкові структури, у рядах яких мав налічуватися певний відсоток кримських татар і представників інших народів. Кримські профспілки стали учасниками таких важливих заходів, як ліквідація неписьменності, шкільне будівництво, розвиток професійно-технічної освіти й курсової підготовки робітників. Поза всяким сумнівом, ці кампанії мали дістати позитивну оцінку. Однак, кримські профспілки не уникнули репресивних акцій та ідеологічного тиску.

РЕЗЮМЕ

Встатье анализируется роль Крымского Совета профессиональных союзов в политике коренизации в автономии. Изучен комплекс мероприятий профсоюзов по привлечению в промышленность представителей крымско-татарского народа и национальных меньшинств. Задача отраслевых профсоюзов заключалась в формировании квалифицированных кадров для промышленных предприятий Крымской АССР. Вышеупомянутые организации финансировали деятельность профессионально-технических курсов и системы дополнительного рабочего образования. КСПС осуществлял финансирование политехнизации школ. В статье изучена роль профсоюзов в кампании ликвидации неграмотности.

Ключевые слова: Крымский Совет профессиональных союзов, коренизация, Крымская АССР, национальная политика, рабочее образование.

SUMMARY

The author analyses the role of the Crimean Council of the trade unions in the politics of nativization in the autonomy. He studies the set of the trade unions' activities directed at the attraction of the representatives of the Crimean Tatars and ethnic minorities in industry. The task of the trade unions was to develop skilled workers for the Crimean Autonomous Republic' industry. This organization funded the activities of technical-vocational courses and systems of extra workers' education. The CCTU financed politechnicalization of schools. The trade unions' role in the literacy campaign is also explored in the article.

Key words: the Crimean Council of the trade unions, nativization, Crimean Autonomous Republic, national policy, workers' education.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лазерсон М.Я. Национальность и государственный строй / М.Я. Лазерсон. – Петроград: Книга, 1918. – 188 с.; Кантор Е.Д. Кому потрібна ворожнеча народів / Е.Д. Кантор. – Харків: Державне видавництво України, 1925. – 48 с.; Глебов В. Современный антисемитизм и борьба с ним / В. Глебов. – М.-Л.: Молодая гвардия, 1927. – 56 с.
2. Воробйов І.Ф. Про виникнення і розвиток української соціалістичної нації / І.Ф. Воробйов. – К.: Держполітвидав УРСР, 1955. – 184 с.
3. Шпортенко О.М. Розвиток освіти дорослих в УРСР (1917-1967 рр.) / О.М. Шпортенко. – К., 1969-405 с.; Лихолат А.В. Под ленинским знаменем дружбы народов. Единство действий трудящихся Украины и России в борьбе за победу и укрепление Советской власти / А.В. Лихолат. – М.: Наука, 1970. – 436 с.
4. Журба М.А. Етнонаціональні та міжнародні аспекти діяльності громадських об'єднань українського села (20-30 рр. XX ст.) / М.А. Журба. – Наук. світ, 2002. – 499 с.
5. Предварительные итоги переписи в Крыму в 1921г. – Симферополь, 1922. – С. 10-11.
6. Государственный архив Автономной Республики Крым (ГААРК) Ф. П.-1, оп. 1, д. 107 в, л. 573.
7. Штейнбах Е.М. Профессиональное движение в Крыму. 1917-1927гг. / Е.М. Штейнбах. – Симферополь: Крымгосиздат, 1927. – 106 с.
8. Отчёты КрымЦИКа, Совнаркома, Наркоматов и Госучреждений Крымской ССР III Всекрымскому Съезду Советов. – Симферополь: Б.и., 1923. – 417 с.
Штейнбах Е.М. Профессиональное движение в Крыму. 1917-1927 гг. / Е.М. Штейнбах. – Симферополь: Крымгосиздат, 1927. – 106 с.

9. Коммунистический вестник. – 1924. – №9.
10. Год профорботы в Крыму. (Отчёт Крымского Совета профессиональных Союзов 4-му Всекрымскому Съезду Профсоюзов). – Симферополь: Издание РИО КСПС 5 марта 1922 г. – 84 с.
11. Год работы. Отчёт Крымского Совета профсоюзов и Народного Комиссариата труда Крымской ССР за 1923 год VI Всекрымскому съезду профессиональных союзов. – Симферополь: издание Крымпрофсовета, 1924. – 102 с.
12. Там же. – с. 68.
13. Отчёт Крымского Совета Профессиональных Союзов с марта 1924 по март 1925 года X Всекрымскому съезду профсоюзов. – Симферополь: издание Крымпрофсовета, 1925. – 186 с.
14. Резолюции XIII Всекрымского съезда профсоюзов. – Симферополь: издательство Крымского Совета профсоюзов, 1929. – 137 с.
15. Там же.
16. Профсоюзы на новом этапе. Материалы к отчёту КСПС XIV Всекрымскому съезду Профсоюзов. – Симферополь: крымское государственное издательство, 1932. – 91 с.
17. Резолюции III Пленума Крымского Совета Профессиональных Союзов XIII созыва. – Симферополь: издание КСПС, 1930. – 66 с.
18. Крылов Н.П. Профсоюзы в борьбе за пятилетку в четыре года. Доклад на XIV Всекрымском съезде профсоюзов. – Симферополь: Крымгосиздат, 1932. – 54 с.
19. Решения XIV Всекрымского съезда профсоюзов. – Симферополь: Крымгосиздат, 1932. – 47 с.
20. Решения Всекрымского нацсовещания при КСПС. – Симферополь: Крымгосиздат, 1931. – 22 с.
21. Козлов И. О национальном строительстве в Крыму. Переработанная стенограмма доклада на VI Объединённом Пленуме ОК и ОКК. – Симферополь: Крымское государственное издательство, 1931. – 60 с.
22. Сборник материалов к отчёту ОК ВКП(б) на XVI областной партийной конференции. – Симферополь, 1932. – 102с.
23. Материалы к докладу правительства Крымской АССР о советском, хозяйственном и культурном строительстве Крымской АССР на IV сессии XV созыва ВЦИК. – Симферополь: Государственное издательство Крымской АССР, 1933. – 212 с.
24. Постановления Пленума Крымского областного комитета ВКП(б) от 5-6 мая 1935 года. – Симферополь: государственное издательство Крымской АССР, 1935. – 35 с.